

Täysistunto

Tiistai 12.11.2024 klo 14.00—19.52

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 ja 16 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 132/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 14/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 14/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Keskustelua, edustaja Honkonen.

Keskustelu

16.29 **Petri Honkonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallitus tosiaankin esittää, että lakia sosiaalihuollon ammattihenkilöstön pätevyydestä muutettaisiin siltä osin, että tietyissä tapauksissa nykyistä vähemmällä ja suppeammalla koulutuksella voisi toimia sosiaalihuollon tehtävissä. Mielestämme, tietäen, missä tilassa sosiaalihuolto on ja minkälaisissa paineissa ja mitenkä vaativissa tehtävissä sosiaalihuollon ammattihenkilöt näinä päivinä hyvinvointialueilla toimivat, tämä esitys on suorastaan vastuuton.

Sosiaalihuolto on erittäin vaativaa työtä. Se on työtä, jossa sosiaalialan lainsäädännön vastuiden ja velvollisuuksien tunteminen on todella todella välttämätöntä. Nämä hallituksen esityksessä kuvatut muut koulutukset, joilla nyt sitten voisi sijaisena tai määräajaksi sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimia, eivät siihen takaa riittävää osaamista, eivät vaikka hallituksen esityksessä todetaankin, että työnantajalla olisi velvollisuus varmistaa, että tällä tilapäisellä henkilöllä sitten olisi riittävä osaaminen ja muut edellytykset tehtävän hoitamiseen.

Vielä kun tämä esitys kytketään siihen laajempaan kontekstiin, jossa hallitus leikkaamalla hyvinvointialueiden rahoitusta näillä kovilla säästövaatimuksilla ajaa esimerkiksi lastensuojelun todella vaikeaan tilanteeseen, siis kaikista heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten eli lasten, jotka ovat esimerkiksi ongelmaperheissä tai monenlaisten sosiaalisten ongelmien keskellä, suojeleminen ajetaan todella vaikeaan tilanteeseen — vain yhtenä esimerkkinä tästä sosiaalialan vaikeasta tilanteesta — niin kyllähän tämä, että paljon vähemmällä ja vaatimattomammalla koulutuksella voisi sitten toimia esimerkiksi lastensuojelun tehtävissä, tuntuu aika vastuuttomalta esitykseltä.

Ja tietenkin tätäkin perustellaan säästöillä. Mielestäni tässä vaarantuu sosiaalihuollon asiakkaiden turvallisuus. Tiedämme jo nyt, että tästä henkilöstöpulasta johtuen — jonka ratkominen on kyllä tärkeää, ja siitä hallitukselle kiitosta, että sitä yritetään ratkoa — asiakasturvallisuus entisestään vaarantuu, varsinkin kun sitten muita toimenpiteitä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön taholta ei olla tekemässä henkilöstöpulan ratkaisemiseksi, muuta kuin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

nämä miljardisäästöt, joita hallitus hyvinvointialueille kohdistaa ja jotka näitä paineita lisäävät.

Arvoisa puhemies! Tämän perusteella esitän vastalauseen 2 mukaisesti, että lakiehdotus hylätään.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt on pakko sanoa, että toisessa käsittelyssä vasta esitetään sitten hylkäykset. Mutta ei se mitään haittaa — pääasia, että on jo tullut tieto, mutta sitten uudelleen. Kiitos. — Edustaja Castrén.

16.32 Maaret Castrén kok: Arvoisa puhemies! Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä koskevan lain tulkinta on vaihdellut jopa eri viranomaisten käytännöissä. On siis perusteltua, että sitä nyt selkeytetään. Esityksen tavoitteena on varmistaa sosiaalihuollon henkilöstön saatavuus ja sosiaalihuollon palveluiden riittävyys. Lapsiasiavaltuutettu toteaa omassa lausunnossaan, että 38 prosentissa sosiaalityöntekijöiden viroista ei työskentele laillistettua sosiaalityöntekijää. Virkoja on tyhjillään tietyillä alueilla jopa 28 prosenttia, Pohjanmaalla on raportoitu 48 asiakasta per sosiaalityöntekijä. Tilanne on siten hälyttävä.

Lastensuojelutyö on vaativaa, ja hyvään työhön vaaditaan kokemusta ja ammattitaitoa. Hallituksen esitys tuo mahdollisuuden lisätä sijaistyövoimaa koko sosiaalityön kentässä, ja tämä taas mahdollistaa sen, että sosiaalihuollon palveluista voidaan silloin vapauttaa päteviä työntekijöitä juuri vaativaan lastensuojeluun. Lapsiasiavaltuutettu toteaa omassa lausunnossaan, että ”haitallisinta lapsen oikeuksien kannalta on, jos lapsen asian käsittely viivästyy tai apua ei tule lainkaan”. Hän toteaa, että tällainen tilanne on ”kohtuuton ja kestämaton”. Siksi tämä lakiesitys tarvitaan. Valvirakin toteaa, että lakimuutokseen liittyy haasteita mutta kaikki asiat punniten muutosta on perusteltua kannattaa. Sijaiset toimivat sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisina, ja ilman muuta työnantajalla on vastuu tarkistaa, että sijaisella on vaadittava kokemus ja ammattitaito siihen tehtävään, joka hänelle osoitetaan. Tärkeää olisi pyrkiä määrittämään tarvittava kokemus niin, että sen osalta käytännöt eivät vaihtelisi ympäri maamme. Työnantajan tulee myös varmistua siitä, että sosiaalityöntekijöillä on resursseja valvoa ja ohjata näitä sijaisia. Tämä oli yksi huolenaihe, joka esitettiin monelta taholta. Ymmärrämme hyvin, että ohjaus voi olla raskasta, jos päteviä sosiaalityöntekijöitä on vähän ja sijaisia suhteessa paljon.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksellä pyritään ratkaisemaan todellista ongelmaa. On tärkeää pyrkiä ensisijaisesti löytämään pätevä työntekijä mutta tällaisen puuttuessa palkata sijainen varmistamaan, että sosiaalihuollon palveluita on saatavissa. Ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistusta valmisteltaessa kokemukset tästä lakiesityksestä tulee tarkasti arvioida. On myös tärkeää, että se ongelma, johon tämä lakiesitys pyrkii löytämään apua, pyritään ratkaisemaan mahdollisimman tehokkaasti ja nopeasti. [Markku Siponen pyytää vastauspuheenvuoroa]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Mennään listalla. — Edustaja Suhonen.

16.35 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä oleva esitys sosiaalityöntekijän sijaispätevyyssehtojen väljentämisestä on erittäin arveluttava. Esitys on saanut laajaa kritiikkiä ja herättänyt paljon huolta.

Ammattijärjestö Talentian mukaan esimerkiksi lastensuojeluun on vaarassa syntyä uusi normaali, epäpätevien sosiaalityöntekijöiden ammattikunta. Esityksen seurauksena lasten-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

suojelussa tilapäisesti toimivien sosiaalityöntekijöiden kelpoisuusvaatimuksia alennetaan. Talentian mukaan ei-pätevän ammattiryhmän tuominen alalle ei ratkaise työvoimapulaa. Ammattiliitossa ihmetellään, mihin tarpeeseen nämä työntekijät oikeastaan vastaavat. He eivät voi toimia lapsen vastuusosiaalityöntekijänä, eivät valmistella huostaanottoja eivätkä tehdä kiireellisiä sijoituksia tai sijaishuollossa rajoitustoimenpiteitä.

Alan ammattilaisten mukaan lastensuojelu Suomessa on kriisissä, ja kelpoisuusvaatimusten alentaminen vain pahentaa sitä. Onkin esitetty aiheellisesti kysymys: jos ei-pätevä henkilö tekee työssään virheen, kuka kantaa vastuun? Orpon—Purran hallitusta on jopa syytetty lastensuojeluvastaiseksi. Ammattijärjestön mukaan ammattikelpoisuuksiin puuttuminen on selvä viesti lasten tarvitsemien palveluiden ja niiden tekijöiden arvosta, kun ajatellaan, että lastensuojelua voidaan tehdä vähän ohuemmallakin, epäpätevällä osaamisella.

Hallituksen ajama muutos kuormittaa alalla työskenteleviä. Sijaisten perehdytys- ja valvontavastuu on aina työpaikan pätevillä sosiaalityöntekijöillä. Lopputuloksena lakimuutos tekee sosiaalityöntekijän sijaisen tulkinnasta aikaisempaa laveamman. Alalle voidaan siis palkata henkilöitä, joiden opintojen sisältö ei vastaa vaadittavaan osaamiseen, ja työnantajan harkintavalta suurenee. Talentia pelkää lainmuutoksen kuormittavan kohtuuttoman paljon työpaikan päteviä sosiaalityöntekijöitä. Heidän vastuullaan on tälläkin hetkellä sijaisten perehdytys- ja valvontavastuu. Lakimuutos tulee kuormittamaan merkittäväällä tavalla työntekijöitä ja viemään aikaa perustyöltä ja lasten kanssa työskentelyltä. Pelko on, että pätevät työntekijät laittavat hanskat tiskiinkin ja äänestävät jaloillaan. Tässäkin esityksessä kyse on pelkästään säästöjen hakemisesta, ja on todella surullista, että näennäisiä säästöjä haetaan niin, että riskit esimerkiksi lastensuojelussa kasvavat.

Arvoisa puhemies! Lastensuojelu on siis kriisissä. Olen tehnyt keskustelualoitteen lastensuojelusta, ja tämän aloitteen allekirjoittivat useat kymmenet edustajat yli puoluerajojen. Toivon, että tässä salissa käytäisiin ajankohtainen keskustelu lastemme ja nuoremme tulevaisuudesta, johon juuri lastensuojelu vaikuttaa erittäin merkittävästi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto.

16.38 **Laura Meriluoto vas:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys keventää sosiaalityöntekijöiden sijaisen pätevyysvaatimuksia on herättänyt laajaa vastustusta ja ihan ymmärrettävistä syistä. Olen itsekin saanut ansiokasta palautetta sosiaalityön kentältä, ja haluan kiittää niistä palautteista. Hallituksen esityksellä heikennetään sosiaalityön asiakkaiden asemaa, vaarannetaan lasten oikeuksien toteutumista, nakeretaan alan vetovoimaa ja ammattilaisten työhyvinvointia. Muutoksen jälkeen laillistettujen sosiaalityöntekijöiden pitää ohjata ja johtaa tilapäisiä, laillistamattomia sosiaalityöntekijöitä, mikä lisää ammattilaisten mukaan kuormitusta ja alanvaihtopohdintoja. Tämä nyt käsittelyssä oleva laki siis pahimmillaan lisää vaihtuvuutta alalla, jossa luottamussuhteen rakentaminen monesti hyvinkin traumatisoituneisiin asiakkaisiin vaatii aikaa ja erityisosaamista.

Arvoisa puhemies! Kuten Sosiaalityöntekijöiden seuran lausunnossa todetaan, sosiaalityön ammatissa tehdään vaativaa ihmissuhdeperusteista vuorovaikutus-, asiantuntija- ja vaikuttamistyötä, joka perustuu yhteiskuntatieteelliseen osaamiseen, tutkimustietoon sekä sen hyödyntämiseen. Sosiaalityöntekijä myös käyttää merkittävästi julkista valtaa, ja hänen päätöksillään on merkittävä vaikutus yksilön perus- ja ihmisoikeuksiin ja elämänkul-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

kuun. Kyllä tällaiseen työhön vaaditaan riittävä koulutus ja riittävästi mahdollisuuksia panostaa siihen.

Lainaan vielä erään lastensuojelussa pitkään työskennelleen työntekijä viestiä. Hän kuvailee, että pelkästään tämän syksyn aikana hänet on työssään useasti uhattu tappaa, hän on joutunut käsittelemään lapsen hyväksikäyttöön liittyviä asioita sekä tukenut lapsiperhettä, jossa vanhempi on yrittänyt itsemurhaa. ”Minä olen pärjännyt tämän syksyn 6,5 vuoden kokemuksen sekä takanani olevien maisteriopintojen tuella. En pelkää tapetuksi tulemista, koska olen oppinut tuntemaan asiakkaani. En sijaistraumatisoidu, koska sosiaalityön maisteriopinnot valmistivat minut kohtaamaan jatkuvaa traumaa työssäni. Minulla on sanoja sekä perhehoitajalle että itsemurhaa yrittäneelle vanhemmalle, koska olen vuosien aikana kehittänyt perhehoidon erityisasiantuntijaksi. En usko, että kovin paljon pienemmällä ja puutteellisemmalla taustalla pärjäisi ja jaksaisi.”

Arvoisa puhemies! Kelpoisuusehtojen heikentämistä perustellaan esityksessä asiakasturvallisuudella. Asiakasturvallisuus ei kuitenkaan ole vain palveluiden saatavuutta, vaan se tarkoittaa palveluiden järjestämistä, tuottamista ja toteuttamista niin, ettei asiakkaiden fyysinen, psyykinen, sosiaalinen tai taloudellinen turvallisuus vaarannu. Kun katsoo nyt kokonaisuutena kaikkia niitä hallituksen esityksiä, joilla heikennetään suomalaista sosiaalihuoltoa, on pakko kysyä, eikö hallitus lainkaan ymmärrä sen palvelun luonnetta, jota sosiaalihuollossa ammattitaidolla tuotetaan, vai eikö hallitusta kiinnosta turvata [Puhemies koputtaa] laadukkaita palveluita sosiaalihuollon, kuten lastensuojelun, asiakkaille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo.

16.42 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Edustaja Meriluoto tässä puhui edellä hyvin siitä, että tämä on kyllä selkeä viesti myös sosiaalityön kentälle ja erityisesti lastensuojelun sosiaalityön kentälle siitä, millä tavalla tätä työtä hallitus arvostaa. Varsinkin kun — niin kuin edustaja Honkonenkin täällä sanoi — samanaikaisesti hallitus iskee hyvinvointialueelle massiiviset leikkaukset ja me tiedetään, että sosiaalihuoltoon on tulossa sadan miljoonan euron leikkaukset, niin on tämä kyllä jäätävää kyytiä tässä tilanteessa siten vielä höllentää näitä pätevyysvaatimuksia. Kun me tiedetään, että nämä asiakasryhmät ovat erityisen haastavia, ja meillä on vielä ollut viime vuosina näitä erittäin traagisia esimerkkejä lastensuojelusta, ja tiedetään, että siellä tehdään työtä myös täysin aliresursoidusti jo tällä hetkellä, niin kyllä tämä on surullinen viesti tämän alan ammattilaisille.

Tässä on tietenkin erityisen vakavaa se, että tällä hallituksen esityksellä on isoja vaikutuksia etenkin lasten oikeuksien toteutumiseen lastensuojelussa. Nimenomaan se, että kelpoisuusvaatimuksia tällä tavalla höllennetään, vaarantaa lasten oikeuksien toteutumisen vakavalla tavalla. Mutta ei se kyllä tätä alan työvoimapulaa myöskään ratkaise millään tavalla — sen sijaan itsekin olen saanut viestejä kentältä, että tämä voi olla signaali siitä, että siltä alalta nimenomaan lähdetään nyt pois. Näitä on nimenomaan tullut sosiaalityöntekijöiltä. Ja kun laillistetulle sosiaalityöntekijälle on asetettu velvollisuus valvoa ja ohjata tilapäisiä työntekijöitä, niin sehän kasvattaa myös heidän työmääränsä entisestään ja vähentää mahdollisuuksia keskittyä siihen ammattitaitoa vaativaan työhön ja niihin työtehtäviin.

No, mitä meidän pitäisi sitten tehdä sen eteen, että sosiaalityön houkuttelevuutta parannettaisiin? Tietenkin keskeistä olisi investoida sosiaalityöntekijöiden työolosuhteisiin, palkkaukseen, koulutusmahdollisuuksiin, mutta sitäkin hallitus ei nimenomaan tee, kun iskee nämä sadan miljoonan leikkaukset sen sijaan ja hyvinvointialueille myös. Kyllä kai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

ken kaikkiaan pitää vielä toistaa se, että tämä on todella kurja viesti koko kentälle siitä, miten sosiaalityötä Orpon hallitus arvostaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.45 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Tilanne sosiaalityöntekijöiden riittävyyden varmistamisessa on haastava, mutta pätevyysvaatimusten heikentäminen on yksinkertaisesti väärä suunta ja väärä tapa ratkaista tätä ongelmaa.

Tämän esityksen sisältö ei korjaa ongelman juurisyitä vaan on ikään kuin laastari siihen vaikeaan tilanteeseen, joka on. Asiassa ei ole kyse vain uusien työntekijöiden rekrytoinnista vaan myös suoraan asiakasturvallisuuden ja sosiaalipalveluiden laadun vaarantamisesta. Lastensuojelun ja muiden vaativien sosiaalipalveluiden piirissä työskentelevät henkilöt kohtaavat päivittäin tilanteita, joissa pelkkä teoreettinen osaaminen tai vähäinen työkokemus eivät riitä. Näissä tehtävissä tarvitaan osaamista ja ymmärrystä, jota saadaan vain asiaan kuuluvalla koulutuksella ja kokemuksella.

Työvoimapulaa ei ratkaista kelpoisuusehtoisuuksia laskemalla vaan päinvastoin, tällainen päätös tekee sosiaalityöstä vähemmän houkuttelevaa ja lisää vakituisten henkilöstön kuormitusta. Tämä kuormitus vähentää heidän mahdollisuuksiaan keskittyä olennaiseen ja heikentää työssäjaksamista. Lopulta heikennykset johtavat alan houkuttelevuuden vähenemiseen ja työn laadun laskemiseen.

Mikäli sosiaalipalvelujen laatu heikkenee ja asiakasturvallisuus vaarantuu, syntyy kalliita korjaavia toimenpiteitä. Se, mikä lyhyellä aikavälillä näyttää tuovan säästöjä, voi pitkällä aikavälillä tulla erittäin kalliiksi.

Arvoisa puhemies! Tällä lakiesityksellä vaarannamme sekä sosiaalityön asiakkaiden että työntekijöiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden. Tämä ei ole oikea tapa lähteä ratkomaan tätä työvoimapulaongelmaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Merinen poissa. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

16.47 Markku Siponen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kommentoin ensin tuota edustaja Castrénin ensimmäistä puheenvuoroa ja hieman hämmästelen tätä, että lähdetään sosiaalityöntekijöiden kelpoisuuksia muuttamaan, kun meillä on kuitenkin tulossa sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattihenkilöstöstä lakiuudistus. Ja kun nyt näitä kelpoisuuksia lähdetään muuttamaan, niin kyllä tässä väkistenkin herää huoli, että kun tähän työvoimapulaan vedoten lähdetään puuttumaan niihin kelpoisuuksiin, niin ovatko seuraavana sitten vuorossa sairaanhoitajat ja lääkärit, koska heistähän meillä myöskin on pulaa. Onko ensi talvena odotettavissa, kun tämä uudistus etenee, että lähdetään kaikkien muidenkin sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattihenkilöiden kelpoisuuksia sitten polkemaan?

Mutta, arvoisa rouva puhemies, todellakaan tämä sosiaalityöntekijöiden pula ei ratkea näitä kelpoisuuksia polkemalla. Keskustan edustajat jättivät sosiaali- ja terveysvaliokunnassa vastalauseen tähän hallituksen esitykseen sosiaalihuollon ammattihenkilölain muuttamisesta. Vaadimme, että tämä lakiehdotus hylätään eikä näitä kelpoisuusvaatimuksia lähdetä muuttamaan.

Arvoisa rouva puhemies! Meillä on kaikilla yhteinen huoli lastensuojelun tilanteesta, ja jo nyt valvontaviranomaisille on tullut kanteluiden tai valvontatoiminnan kautta tietoon ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

pauksia, joissa tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivan henkilön toiminta on osaamisvajeen vuoksi vaarantanut asiakasturvallisuuden, palvelujen saatavuuden ja tiedonsaantioikeuden. Ja erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeudet ja etu voivat vaarantua, jos tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivien työntekijöiden osuus kaikista työntekijöistä edelleen kasvaa. Päteviä sosiaalityöntekijöitä kyllä on, mutta heitä ei riittävästi työskentele alalla. Se on varmasti se totuus. Mutta tämä esitys ei ratkaise tätä pätevien työntekijöitten pulaa, vaan jatkossa itse asiassa entistä enemmän kuormitetaan näitä päteviä sosiaalityöntekijöitä ja pahimmillaan syvennetään tätä tekijäpulaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä on osa tätä hallituksen sosiaali- ja terveystalitiikkaa, jota leimaavat nämä lyhytnäköiset säästöt, jotka sitten pidemmällä aikavälillä uhkaavat tuottaa entistä suuremmat lisäkustannukset. Myös keskusta kannustaa Orpon hallitusta tarttumaan tähän ongelmaan ja lisäämään, parantamaan, tätä sosiaalityöntekijöiden saatavuutta, mutta tämä esitys ei ole ratkaisu näihin ongelmiin. Hallitus itsekin tässä esityksessään toteaa, että muodollisesti pätevien laillistettujen sosiaalityöntekijöiden veto- ja pito-voima voivat heikentyä tämän esityksen vuoksi. Eli käytännössä tämä esitys voi karkottaa myöskin niitä nykyisiä päteviä työntekijöitä pois alalta, ja tästä meillä on todella suuri huoli.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen. — Nyt tässä yhteydessä vain muistutan myös siitä, että niitä hylkäyksiä voi tehdä vasta toisessa käsittelyssä. Toki voi sanoa niitä puheessaan, mutta varsinaiset esitykset tehdään silloin. — Sitten edustaja Pekonen.

16.51 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa rouva puhemies! Sain eräältä sosiaalityöntekijältä viestin, jossa hän kysyi, kenelle me täällä haluamme antaa oikeudet päättää esimerkiksi oman lapsen kiireellisestä sijoituksesta tai huostaanotosta, millä koulutuksella tai osaamisella on jatkossa valmis päättämään lapsen vapauden rajoittamisesta esimerkiksi eristämällä, rajoittamalla liikkumisvapautta tai yhteydenpitoa, tarkastamalla lähetyksen tai kirjeen tai suorittamalla henkilökatsauksen, millä osaamisperusteella jatkossa arvioidaan ja päätetään erityisen huolenpidon jaksosta. Minusta nämä ovat isoja kysymyksiä ja myöskin erittäin vakavia.

Haluan todeta, että aina kun julkisuuteen nousee järkyttäviä uutisia lastensuojelusta, suuria, surullisia tragedioita, niin pienen hetken me kaikki tässä salissa yhteisesti todetaan, että jotain pitää tehdä, näin ei voi jatkua, mutta sitten kuitenkin näin jatkuu ja oikeastaan menee vain huonommaksi.

Puhemies! Olen todella huolissani tämän hallituksen esityksen seurauksista. Pelkona on, että sosiaalityöntekijöiden pätevyysvaatimusten keventäminen heikentää entisestään lastensuojelua ja myöskin muita sosiaalipalveluja, kun nyt juuri meidän pitäisi vahvistaa palveluita ja tukea ihmisten pärjäämistä ja jaksamista ja suojella lapsia. Nyt tämä esitys vaarantaa lasten oikeudet ja myöskin asiakasturvallisuuden. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten lastensuojelun asiakkaiden, kohdalla sosiaalityöntekijöiltä tulisi aina edellyttää laajaa ammattiosaamista.

On myös syytä muistuttaa, että lastensuojelulaki edellyttää lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kykenevän toimimaan eettisesti ja kokonaisvaltaisesti lapsen edun mukaisesti ja varmistamaan lapsen oikeuksien toteutumisen kaikissa tilanteissa, mutta tämä hallituksen esitys on täydellisessä ristiriidassa lastensuojelulain vaatimusten kanssa. Il-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

man riittävää koulutusta ja kokemusta tilapäisillä työntekijöillä ei ole edellytyksiä turvata lasten etua etenkin monimutkaisissa ja vaativissa tilanteissa.

Monien valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden mukaan laillistetuille sosiaalityöntekijöille asetettava velvollisuus valvoa ja ohjata tilapäisiä työntekijöitä kasvattaa heidän työkuormaansa ja vähentää mahdollisuuksia keskittyä omaa ammattitaitoaan vastaaviin työtehtäviin, ja tämä uhkaa työn laatua ja vakituisten sosiaalityöntekijöiden työhyvinvointia. Hallitus siis kuvittelee jälleen ratkovansa työvoimapulaa sellaisilla keinoilla, jotka tosiasiallisesti pahentavat sitä. Lakivalmistelussa ei ole haluttu kuunnella etenkin sitä ammattiryhmää, jonka työhön muutos konkreettisesti vaikuttaa ja joka tuntee tilanteen kentällä. Tämän olisi luullut olevan edes vähintä, mihin valmistelussa olisi voitu ryhtyä.

Kyseessä on siis jälleen yksi esitys, joka paljastaa hallituksen olemattoman arvostuksen sosiaali- ja terveysalalla tehtyä työtä sekä alan ammattilaisia kohtaan. Etenkin sosiaalihuolto näyttäytyy hallitukselle sivujuonteena, jonka rahoituksestakin päätettiin leikata saunaporukalla sata miljoonaa selvittämättä minkäänlaisia vaikutuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mattila.

16.55 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Me keskustalaiset emme voi kannattaa hallituksen esitystä, jolla halutaan muuttaa sosiaalihuollon ammattihenkilölakia, vaikka voimme kyllä ymmärtää myös syitä, miksi kyseinen lakiesitys on tehty. Perusteluksi lakiesitykselle on kerrottu sosiaalihuollon ammattihenkilöstön vaikea saataavuustilanne, johon haetaan helpotusta väljentämällä pätevyysvaatimuksia. Kyseessä on kuitenkin myös säästölaki, jonka laskennallinen hinta on kaksi miljoonaa euroa. Luotamme useiden asiantuntijoiden arvioon siitä, että mahdolliset vahingot, joita saattaa seurata virheellisten käsittelypäätösten myötä, voivat koitua paljon kalliimmiksi ja jopa mahdottomiksi arvioida euroina. Sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee työssään päätöksiä, joilla vaikutetaan lasten ja perheiden tulevaisuuteen pitkäkestoisesti. Siksi tehtävissä päätöksissä ei ole varaa ainakaan osaamisen puutteista johtuviin virheisiin.

Arvoisa puhemies! Me keskustassa kannamme jatkuvaa huolta hyvinvointialueiden selviämisestä. Hallitus tuo eduskunnan päätettäväksi jatkuvasti lakeja, jotka lisäävät hyvinvointialueiden velvollisuuksia, mutta lisää resursseja ei tule. Myös tämä käsittelyssä oleva lakiesitys sosiaalihuollon ammattihenkilöstöstä on sellainen. Kokeneemmille ammattihenkilöille lankeaa ohjausvastuu tilapäisesti toimivista ammattihenkilöistä. Omien, vaativien töiden ohella kokeneempi ja pätevä ammattihenkilö joutuisi siis valvomaan tilapäisiä työntekijöitä todennäköisesti ilman erillistä korvausta, jotta asiakasturvallisuus voitaisiin säilyttää. Hallitus säästää kyseisen lain avulla kaksi miljoonaa euroa, ja ne nyhdetään hyvinvointialueiden entisestään kuormittuneiden kokeneiden työntekijöiden loputtomaksi kuvittelusta jaksamisesta. Tätä emme voi hyväksyä.

Hallituksen tulisi ottaa vakavasti Valviran, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Pohjanmaan hyvinvointialueen ja lukuisten muiden lakiesitykseen lausuntonsa antaneiden palautteet ja kiinnittää huomiota keinoihin, joilla lisättäisiin laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilöstön työssäviihtymisen veto- ja pitovoimaa. Moni lausunnonantaja piti tärkeänä turvata riittävä määrä sosiaalityön opiskelupaikkoja ja maisterivaiheen opiskelupaikkoja sekä ruotsin että suomen kielellä.

Arvoisa puhemies! Keskustan ryhmä jakaa hallituksen huolen sosiaalihuollon ammattihenkilöstön vaikeasta tilanteesta, ja siksi pidämme tärkeänä, että aiheeseen paneudutaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

tarvittavalla vakavuudella, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus on ajankohtainen. Laadukasta sosiaalihuoltoa ei saateta tinkimällä sosiaalityöntekijöiden osaamisesta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Berg.

16.58 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tällä esityksellä hallitus aikoo lieventää sosiaalityöntekijöiden kelpoisuusvaatimuksia tilapäisten työntekijöiden kohdalla. Vaikka esityksen tavoitteita voi sinällään pitää hyvinä, oikea keino työvoimapulaan vastaamiseksi ei ole kelpoisuusvaatimusten höllentäminen. Tällainen tie vaarantaa asiakassuhteiden jatkuvuutta ja asiakasturvallisuutta sosiaalihuollon palveluissa. Esimerkiksi lastensuojelussa asiakkaat ovat haavoittuvassa asemassa olevia lapsia, jolloin on erityisen tärkeää, että heidän asioitaan käsittelevillä ja heitä kohtaavilla työntekijöillä on riittävästi osaamista ja tietotaitoa vaativienkin tapausten hoitamiseen. Lasten oikeuksien toteutuminen ja asiakkaan oikeus hyvään sosiaalihuoltoon pitäisi pystyä varmistamaan ihan jokaisessa tilanteessa. Kelpoisuusvaatimuksista kiinni pitäminen on myös kaikkien työntekijöiden kannalta eduksi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on sosiaalihuollon henkilöstön saatavuuden ja palveluiden riittävyyden varmistaminen, mutta kelpoisuusvaatimusten lieventämisellä tulee olemaan päinvastainen vaikutus. Esitys heikentää alan vakituisten työntekijöiden pito- ja vetovoimaa, sillä esitys muun muassa lisää laillistettujen sosiaalityöntekijöiden kuormaa, kun heillä on velvollisuus valvoa ja ohjata tilapäisiä työntekijöitä. Tämä aika on myös pois varsinaisesta asiakastyöstä ja omaa osaamista vastaavista tehtävistä.

Arvoisa puhemies! Myös tämän esityksen arvioidaan tuovan säästöjä, ja siksi sitä käsitellään hallituksen ensi vuoden talousarvioesityksen yhteydessä. On järjetöntä, että hallitus on valmis hyväksymään säästöjä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien kustannuksella jälleen kerran. Samalla puolitoista vuotta hallituksen toimintaa läheltä seuranneena se ei valitettavasti tule yllätyksenä.

Säästöjen katsotaan syntyvän hyvinvointialueella muun muassa vuokratyövoiman vähenemisen ja mahdollisten palkkatasoon tulevien vaikutusten kautta, jolloin valtio voi vastaavasti vähentää rahoitusta niille. On kuitenkin huomattava, että kahden miljoonan euron säästöjen toteutuminen on hyvin epävarmaa. Hyvinvointialueella on erilaisia tilanteita muun muassa sijaisten käytön suhteen, mikä vaikuttaa niiden mahdollisuuksiin saada tätä kautta säästöjä. Silti hallitus leikkaisi niiltäkin rahoitusta.

Asiantuntijakuulemisissa nostettiin esille myös, että pienemmät palkkakustannukset ohjaisivat palkkaamaan tilapäisiä työntekijöitä laillistettujen sijaan. Tätä ei missään tapauksessa voi pitää hyväksyttävänä suuntana. Ehdotuksesta voi myös seurata kustannusten kasvua pitkällä aikavälillä, kun korjaavien, raskaampien ja kalliimpien toimenpiteiden tarve lisääntyy virheiden määrän kasvaessa.

Arvoisa puhemies! Sosiaalityön pito- ja vetovoiman lisäämiseen tarvitaan muita, juuri-siihin puuttuvia keinoja. Esimerkiksi työskentelyolosuhteiden, työn kuormittavuuden ja työhön saadun tuen puutteen on nähty olevan sen taustalla, miksi sosiaalityöntekijöitä on vaikea saada rekrytoitua. Hallituksen ei tulisi lisätä sosiaalihuollossa työskentelevien kuormitusta yhtään enempää. Tällä esityksellä ei myöskään varmasti lisätä alan tarvitsemaa arvostusta työn vaativuutta kohtaan. Tämän esityksen sijasta pitäisi investoida sosiaalityöntekijöiden työolosuhteiden, palkkauksen ja koulutusmahdollisuuksien parantamiseen, kuten nostamme vihreiden ja vasemmistoliiton kanssa yhteisessä vastalauseessamme esille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sillanpää.

17.03 Pia Sillanpää ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevassa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annettua lakia. Esityksen tavoitteena on se, että meillä on riittävästi saatavilla sosiaalihuollon henkilöstöä ja varmistamme sosiaalihuollon palveluiden, kuten lastensuojelun, riittävyyden. Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä koskevan lain 12 §:ssä säädetään oikeudesta toimia tilapäisesti sosiaalihuollon laillistetun ammattihenkilön ammatissa. Tätä on tulkittu monin eri tavoin riippuen viranomaisesta, ajankohdasta ja alueesta. On siis perusteltua, että lainsäädäntöä selkeytetään, jotta jatkossa tulkinta olisi yhdenmukaista riippumatta sen tulkitsijasta.

Arvoisa puhemies! Viime vuosien aikana olemme joutuneet valitettavasti todistamaan tragedioita, joiden keskiössä on ollut lapsi, joka ei ole saanut riittävän nopeasti apua. Jokainen tilanne, jossa lasta kaltoinkohdellaan, on liikaa. Jokainen lapsi ansaitsee turvallisen kasvuympäristön, jossa saa osakseen rakkautta, huolenpitoa ja välittämistä. Meillä on Suomessa paljon sosiaalialan ammattilaisia, jotka työskentelevät joka ikinen päivä sen eteen, että jokainen lapsi voisi kasvaa turvassa. Tällä hetkellä koulutettujen sosiaalityöntekijöiden määrä ei ole riittävä.

Sosiaalityöntekijät ovat saatavuudeltaan suhteellisesti yksi haastavimmista ammattiryhmistä kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöryhmät huomioiden. Erityisesti lastensuojelussa ja muissa keskeisissä palveluissa sosiaalityöntekijöiden puute on kasvanut merkittäväksi haasteeksi. Miten turvaamme oikeuden palveluihin, jos meillä ei ole tarpeeksi työntekijöitä?

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajien teettämän kyselyn mukaan lokakuussa 2023 joka viides sosiaalityöntekijän tehtävä oli täyttämättä. Samaan aikaan THL:n tekemän selvityksen mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tehtäviä hoiti sijaispätevä henkilö 28 prosentissa vakansseja eli useammin kuin joka neljännessä sosiaalityöntekijän tehtävässä työskenteli sijaispätevä henkilö.

Lastensuojelussa tehdään tärkeää mutta kuormittavaa ja raskasta työtä tämän maan lasten ja heidän hyvinvointinsa eteen. Meidän täytyy muistaa, että lastensuojelussa työskentelee tälläkin hetkellä sosiaalityöntekijöiden lisäksi paljon muutakin ammattihenkilöstöä, joille tärkeintä on tukea lapsia ja lapsiperheitä. Esimerkiksi ammattikorkeakoulusta valmistuneet sosionomit ovat voineet tehdä sosiaalityöntekijän työtä vastaavaa työtä, vaikka eivät teekään päätöksiä huostaanotoista tai sijoituksista. Osa on nähnyt nämä työntekijät kuitenkin vain epäpätevinä, vaikka moni heistä tekee käytännössä sitä samaa tärkeää ja vastuullista työtä kuin sosiaalityöntekijätkin lukuun ottamatta virallisia huostaanotto- ja sijoituspäätöksiä. Jos sosionomi haluaisi jatkaa opintoja sosiaalityöntekijäksi, se on käytännössä tehty todella vaikeaksi. Toivottavasti tähän saadaan muutos tulevaisuudessa.

Käsittelyssä olevan esityksen mukaisesti tällä hetkellä myös muunlaisen korkeakoulutuksen suorittaneet henkilöt voivat tilapäisesti toimia sosiaalityöntekijän tehtävissä, kunhan heillä on riittävä koulutus ja käytännön kokemus. Esimerkkejä näistä on sosionomi (AMK) ja geronomi (AMK). Eli tehtävässä ei voi toimia kuka tahansa millä tahansa kokemuksella. Ja edelleenkin tehtävissä työskentelevät saavat laillistetun sosiaalityöntekijän tuen ja ohjauksen ja keventävät sosiaalityöntekijän omaa työtaakkaa, jotta hän voi keskittyä hänen kelpoisuuttaan edellyttäviin työtehtäviin. Lisäksi sote-valiokunnan mietinnössä korostetaan työnantajan vastuuta sosiaalityössä työskentelevän työntekijän kelpoisuudesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Arvoisa puhemies! Tällä muutoksella turvaamme sosiaalihuollon palveluiden saatavuuden Suomessa ja huolehdimme myös asiakasturvallisuudesta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa myös sitä, että lainmuutoksen vaikutuksia seurataan tarkasti ja kokemuksia arvioidaan, jotta voidaan ryhtyä jatkotoimenpiteisiin tarvittaessa.

Lapsilla on oikeus lastensuojelun palveluihin. Kun lapsella on hätä, meidän täytyy kyetä vastaamaan siihen riittävällä pätevyydellä riittävän nopeasti, jotta lapsi saa apua. Meillä täytyy olla mahdollisuus palkata päteviä työntekijöitä, jotka toimivat laillistetun sosiaalityöntekijän johdon ja valvonnan alaisena, jotka haluavat, pystyvät ja osaavat tehdä lastensuojelutyötä. Jokaisen meidän tavoitteena on, että lapset saavat tarvitsemansa avun nopeasti, joten mielestäni on tärkeää priorisoida ajatukset siihen, minkälaisella lainsäädännöllä me tämän turvaamme. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen.

17.08 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Halusin tulla myös puhumaan sosiaalidemokraattien puolesta tästä esityksestä, ja me emme hyväksy tätä hallituksen esitystä. Erityisen kylmää kyytiä tämä on sosiaalityöntekijöitä kohden.

Me käytiin valiokunnassa tästä hyvin perusteellinen kuuleminen ja käsittely, ja kyllä itselleni hyvin selkeästi tästä esityksestä jäi se ajatus, että tätä ei pitäisi tehdä missään tapauksessa, erityisesti tässä tilanteessa tai muutenkaan. Ja kyllä itse koen, että nyt te, kokoomus ja erityisesti perussuomalaiset, olette hylänneet meidän sosiaalityön ja sosiaalityöntekijät. Itse olen saanut paljon viestiä tästä ja on pyydetty lähestymään teitä, koska tämä esitys oli teidän käsissänne.

Ja perustelen tätä ihan muutamalla näkökulmalla. Tietenkin me tiedetään, mikä tämän hetken sosiaalityöntekijöitten tilanne on. He ovat äärettömän kuormittuneita, he tekevät äärettömän vaativaa työtä työn vaativuuteen nähden hyvin pienellä palkalla. Heistä on valtava pula, he eivät pysy alalla, koska sen kuormittavuus on niin raskasta. Ja toivon nyt erityisesti, perussuomalaiset, että kuuntelette tätä puhetta, koska tämä on teille osoitettu. Tässä tilanteessa, kun meillä on paljon sijaisia, te muutatte näitä kelpoisuusvaatimuksia, heikkennätte. Eli tämän esityksen tultua voimaan enää ei tarvita sosiaalityöntekijän tehtävässä — kun siinä toimit tilapäisesti, kuten yhä enemmän toimitaan — korkeakoulututkintoa, ja tämä on iso muutos.

Tähän hallitus — huolimatta siitä kritiikistä, jota me valiokunnassa toimme — toi hyvin laajasti erilaisia tutkintorakenteita, jotka pätevöittävät käytännössä sosiaalityöntekijäksi Suomessa. Täällä hyväksytään hallintotieteiden kandi, täällä on kuntoutuksen ohjaaja AMK, ja niin edelleen. Kyllähän tämä on iso muutos siihen, että jos olet hallintotieteiden kandi tai kuntoutuksen ohjaaja ja olet sivuaineena avoimessa yliopistossa täydentänyt sosiaalityön perus- ja aineopinnot, niin näillä tiedoilla olet yhtäkkiä pätevä sosiaalityöntekijä tekemään näitä töitä. Totta kai hallitus perustelee tässä, että työnantajalla on vastuu ja niin edelleen, mutta me tiedetään, että näitä tullaan sitten käyttämään.

Toinen ongelma meidän kuulemisen perusteella oli tämä sijaisuuksien ketjuttaminen. Me vaadittiin hallitukselta, että teidän pitää laittaa joku määräaika, minkä myös valvovat viranomaiset toivat esille — onko vuosi, maksimissaan kaksi, ihan maksimissaan kolme vuotta. Te ette olleet valmiita tekemään mitään virallista määräaikaa sille. Eli käytännössä vuoden määräaikaisuuksina voit pysyvästi työskennellä, koska on joku työvoimapula tai tarve tai joku muu määrittelevä seikka, ja nämä kaksi isoa ongelmaa on tässä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Myös nämä kustannusten säästöt. Perussuomalaiset, ilmoittitte esimerkiksi tämän sairaalaverkkoselvityksen yhteydessä, mikä meillä on nyt valiokunnassa käsittelyssä, että jos ei säästöjä tule, niin esitys voidaan vetää. Ja kyllä minä nyt suuresti... Kun me ollaan demareina käyty tätä hallituksen esityksen säästöpuolelta läpi, niin me kyseenalaistetaan tämä erittäin voimakkaasti. Tälle on laskettu kahden miljoonan säästöt, mutta ei ole osoitettu, mistä nämä säästöt tulevat. Käytännössä tämmöisellä, joka toimii sijaisena, on sama palkka kuin pätevällä sosiaalityöntekijällä. Meidän kuulemisten perusteella tämä hallituksen esitys ei perusta säästöä tähän palkkaeroon. Toivoisinkin, että hallitus voisi perustella ja kertoa nyt täällä, mistä tämä kahden miljoonan säästö on, koska te ette pysty esittämään, että te saatte tällä säästöjä, niin pitäisikö teidän vetää tämä esitys pois, kuten te olette muidenkin esitysten kohdalla ilmoittaneet? Uskon, että tämä on ehkä tämmöinen viimeinen oljenkorsi, jolla me pystytään estämään tämän asian eteenpäin vieminen ja runnominen.

Kaiken kaikkiaan minun mielestäni tämä on surullinen päivä sen suhteen, että erityisesti lastensuojelussa ja ylipäättänsä sosiaalityöntekijöitten tämän hetken työtilanne... He ovat äärettömän raskaassa työssä, he tekevät äärettömän vaativaa työtä, vastuukysymykset ovat nyt jo tapetilla, oli miten oli. Tässä tilanteessa ratkaisu on se, että koulutusvaatimuksia vähennetään matalammalla koulutustasolla oleviksi, ja itselläni ainakin on kysymysmerkinä nämä vastuukysymykset: kuka loppupeleissä sitten vastaa, jos tapahtuu jotain. Näihin olisi hyvä saada vastauksia.

Tiedän, että Valvira oli eri linjoilla valiokunnassa, mutta esimerkiksi avit, jotka tekevät käytännön valvontatyötä, pitivät äärettömän huonona tätä, että pätevyyksistä ja osaamisesta leikataan. Tänne ennen kaikkea pitäisi saada resursseja, työtaakkaa vähennettyä ja sitä kautta parantaa alan työ- ja vetovoimaa eikä lähteä tällä hallituksen linjalla, jolla ensimmäinen ammattiryhmä, korkeakoulutetut osaajat, otetaan nyt yksittäisenä ammattiryhmänä ja lähdetään madaltamaan osaamista ja tätä kautta heikentämään tätä osaamista. Sen takia nyt halusin tähän tulla sanomaan, että sosiaalidemokraatit tulevat esittämään tämän lakiehdotuksen hylkäämistä, ja me ei hyväksytä tätä sosiaalityöntekijöitten alan veto- ja pitovoiman ja tämän koko kentän murentamista tällä tavalla. — Kiitos, puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Castrén.

17.15 Maaret Castrén kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Aika monta kysymystä on esitetty opposition toimesta, ja minä pyrin nyt muutamaa vastaamaan varsin vihreänä poliitikkona mutta erittäin kokeneena sote-ammattilaisena.

Ensinnäkin: Tässä on muutamakin edustaja kysynyt, että kenellä on vastuu. Jokaisella on itsellään vastuu työnsä tekemisestä, ja minä olen aivan varma siitä, että nämä tilapäiset sijaisetkin, vaikka eivät ole päteviä sosiaalityöntekijöitä, kantavat vastuun siitä, että tekevät, mitä osaavat, ja siellä on työnjohto ja pätevät sosiaalityöntekijät heitä auttamaan.

Edustaja Pekonen puhui isoista kysymyksistä ja siitä, mitä haluaisit oman lapsen osalta päätösten kohdalta tehtävän. Totta kai meistä jokainen haluaisi, että siellä olisi kokeneet ammattilaiset, mutta yleensä se ei ole koskaan vain yksi ammattilainen, joka tekee isoja päätöksiä isoihin kysymyksiin, vaan se on ryhmä ammattilaisia, jotka yhdessä miettivät, mikä siinä tilanteessa on parasta. Ja minä toivon, että näin tapahtuu myös silloin, kun meillä on tilapäisiä sijaisia. Ja niin kuin me ollaan tässä sanottu edustaja Sillanpään kanssa, niin tarkoitushan ei ole, että nämä tilapäiset sijaiset työnnetään sinne kaikkein hankalimpiin lastensuojelutilanteisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Se ajatus, että hallituspuolueet eivät ajattelisi lapsia vaan jättäisivät lapset jotenkin heitteille: tämä esityshän nimenomaan lähtee siitä, että me tiedetään, että niitä isoja kysymyksiä ja päätöksiä pitää kuitenkin jonkun siellä olla tekemässä, ja minä toivon, että näitä si-
jaisia oikeasti saataisiin. [Ilmari Nurmisen välihuuto]

Edustaja Nurmiselle: Joskushan me joudutaan valitettavasti sote-kentässä maksamaan aika paljon siitä, että me saadaan vaatimusten mukainen henkilöstö. Se nähdään esimerkiksi lääkärityövoiman suhteen. Ja tästä on keskusteltukin, että virkasuhteessa olevat lääkärit kokevat vääryyttä siitä, että reppufirman edustajat saavat moninkertaisen palkan — koska näin on jouduttu mitoitusten takia tekemään.

Edustaja Siposelle: Kyllä sote-maailmassa on tätä tehtävien siirtoa tehty joskus prag-
maattisista syistä mutta aika usein sen takia, että on ollut pulaa. Muun muassa kun lääkä-
reistä oli pulaa terveyskeskuksissa, niin potilaat työnnettiin sairaaloihin eri erikoisalojen
hoidettavaksi, vaikei siellä mitään yleislääkäreitä ollutkaan. Jossain ne oli hoidettava.
Lääkäreitten tehtäviä on jossain määrin pystytty ammattitaitoisille hoitajille siirtämään sen
takia, että se prosessi silloin on vain sujuvampi. Hoiva-avustajia on viime vuosina koulu-
tettu aika paljon. Nimenomaan sen takia tuli hoitajamitoitus, ja nähtiin pula henkilöistä,
jolloin sairaanhoitajia, lähihoitajia ei ollut. Omissa yksiköissän kahdeksassa uusimaalai-
sessa päivystyspoliklinikassa me olemme siirtäneet aika paljon tehtäviä sairaanhoitajilta
viime vuosina lähihoitajille, kun niinä vuosina, kun meillä oli hoitajia tosi paljon, tehtäviä
taas siirtyi lähihoitajilta hoitajille. Eli kyllä tätä tehtävien siirtoa on tehty.

Toki siinä on aina huoli siitä, onko tällainen sijainen nyt sitten hirvittävän pitkään
toissa. Kyllähän me esitämme, että joka kerta kun se vuosi on täynnä, niin siihen pitää pyr-
kiä löytämään se pätevä sosiaalityöntekijä. Jos ei sitä löydy — meilläkin lausunnoissa on
todettu — niin silloin on lapsen edun kannalta parempi, että siinä on se sama sijainen jat-
kossa hoitamassa sitä lasta.

Sitten oikeastaan vielä: Tässä eräs edustaja esitti, että laastarihommissa mennään. Sil-
loin kun ensiapu on tarpeen, niin se laastarikin voi olla oikeasti oikeinkin kätevä hoita-
maan siihen asti, kunnes varsinainen ongelma saadaan ratkaistua.

Viimeisenä kysymyksenä se, onko lapsiasiavaltuutettu väärässä, kun hän toteaa, että
tämä esitys on kannatettava, jotta ne lapset eivät jää kokonaan vaille asiantuntevaa hoitoa.
— Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Siponen.

17.20 Markku Siponen kesk: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ensin tuohon viimeiseen
edustaja Castrénin kysymykseen. Niin kuin yleensäkin, kun näitä lakiesityksiä, varsinkin
tällamöisiä hankalia, ja kuulemisia eduskunnassa on, niin varmasti sieltä asiantuntijakuule-
misista pystyy poimimaan ja löytämään aina sen lausunnon, mikä sitä omaa näkemystä
parhaiten puoltaa.

Oikeastaan itse en ole kokenut sote-alan ammattilainen, mutta kun tuossa Castrénin pu-
heenvuorossa tuli tämä, kenelle vastuu kuuluu ja että vastuu kuuluu kaikille työntekijöille,
niin jos minä olen oikein ymmärtänyt tätä, niin kyllä tässä nämä siellä edelleen paikalla ja
toissa olevat pätevät sosiaalityöntekijät kantavat aika suurta vastuuta, suurempaa vastuuta
kuin nämä tilapäiset työntekijät, [Maaret Castrén: Joo!] joita tässä nyt ollaan jatkossa en-
tistä enemmän sitten palkkaamassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

Olen tässä ilolla kuunnellut näitä hallituspuolueitten edustajien puheenvuoroja. Siellä on ollut tähän tilanteeseen todella hyviä ratkaisuehdotuksia — koulutukset, työolot, resurssit, palkkaus — mutta te olette valinneet aivan eri keinon nyt tämän ongelman ratkaisemiseksi eli tämän kelpoisuusehtojen polkemisen. Olisin toivonut, että näitä todellisia alan veto- ja pitovoiman ongelmia olisi sen sijaan pyritty ratkaisemaan.

Arvoisa rouva puhemies! Minä hieman hämmästelen sitä, että vaikka tässä on todella merkittävä asia käsittelyssä, sosiaalityöntekijöiden kelpoisuusehtojen muuttaminen, niin täällä salissa on kaksi hallituspuolueen kansanedustajaa. Tämä on neljän hallituspuolueen yhteinen esitys tuolta valiokunnasta tullut tänne, niin että minusta olisi kuitenkin toivottavaa, että edes kaikki puolueet olisivat sitä täällä puolustamassa ja salissa keskustelua käymässä. Kaikki kunnia teille kahdelle, ketkä nyt olette salissa, mutta olisin toivonut, että täällä olisi kaikista puolueista ollut esitys ja oltaisiin sitten täällä salissa rehdisti näitä esityksiä puolustamassa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

17.22 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä kun on vuosikymmenten aikana päässyt seuraamaan työmarkkinoita ja ammattitaitovaatimuksia eri paikoissa, niin minusta tämä lakiesitys tuntuu kyllä todella pahalta, kun katsoo, miten tässä ollaan tekemässä näitä arvovalintoja, joissa ammattipätevyyttä heikennetään ja säästötavoite on noin kaksi miljoonaa euroa ja sekin jopa epävarma.

Voi tietenkin kysyä, että missä kohtaa meillä pitäisi olla parhaat ammattilaiset tarjolla. Silloin kun lapset ovat haavoittuvimmissa asemissa ja tällaisessa tilanteessa, että ollaan lastensuojelun piirissä, niin kyllähän siellä pitäisi ne parhaat ammattilaiset olla, ja tässä pätevyysvaatimusten heikentäminen vaikka vain sijaisten osalta on väärä viesti. Heillä on erittäin vaikeita tilanteita päivittäin, ja silloin tarvitaan sitä huippuosaamista. Kun muun muassa hyvinvointialueilla on puhuttu näistä lastensuojelun ongelmista, niin kyllä ne myös siellä nousevat vahvasti esiin. Voi sanoa, että koko Suomessakin varmaan on vähän epäonnistuttu siinä, kuinka niitä on resursoitu aikanaan. Siellä olisi pitänyt ehkä tehdä vielä enempi niitä ratkaisuja. Tässä tehdään nytten tosi kovia arvovalintoja, kun näitä henkilöitten pätevyksiä alennetaan ja niitä ei resursoida riittävästi.

Arvoisa rouva puhemies! Voisi miettiä, mitkä ovat niitä tilanteita... Lisääkö tämä näitten ammattilaisten houkuttelevuutta, jos työyhteisössä on yhä enemmän epäpätevää henkilökuntaa ja työkuorma vain tulee lisääntymään siitä, kun heidän työtään pitää valvoa ja ohjata ja niin poispäin. Tässä tulee varmasti tämäntyypisiä asioita. Varmasti semmoiset ihan perinteiset työyhteisön parantamiskeinot — on riittävästi ammattilaisia, henkilöstöä siinä ympärillä ja sitten johtamiseen, palkkaukseen ja työolosuhteisiin kiinnitetään huomiota — ovat niitä keinoja, joilla varmasti tämänkin alan ongelmia pystytään ratkomaan.

Minusta tämä esitys näyttää osaltaan sitä kovaa arvovalintaa, mitä hallitus on tässä tekemässä, ja juuri kaikista heikoimmin pärjäävien lasten osalta tässä nyt ollaan tekemässä tätä valintaa. Minusta tämä on väärä arvovalinta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu.

17.25 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Sain muutama päivä sitten viestin lastensuojelun aiemmalta asiakkaalta ja hänen äidiltään — nuorelta, joka pelkäsi aikoinaan mennä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

kouluun, ei mennyt sinne ja otettiin lopulta huostaan. Huostaanotto kesti yli kolme vuotta, ja kun se lopulta purettiin, nuori oli asunut kolmessa eri paikassa, koulu oli keskeytynyt, vointi oli heikennyt ja kaikki osapuolet olivat sitä mieltä, että ratkaisu ei ollut ollut onnistunut. Nuori korosti kertoessaan asiasta joidenkin hyvien työntekijöiden tärkeää roolia siinä, että hän jaksoi ahdistuksensa kanssa päivästä toiseen tuon kolmen vuoden jakson.

Tämä hallituksen heikennysesitys osuu etenkin juuri lastensuojeluun. Kaikista lapsista pitää pitää mahdollisimman hyvää huolta. Se tarkoittaa, ettei rahapulassa valita linjaa, jossa osaamista aletaan heikentää. Vahva osaaminen, eli pätevyysvaatimukset ja koulutus, on niitä keinoja, joita meillä päättäjillä on varmistaa, että lapsemme myös lastensuojelussa voivat hyvin ja saavat parhaan mahdollisen hoidon, tuen ja turvan.

Henkilöstöä tarvitaan lisää, ja alan houkuttelevuutta pitää vahvistaa, ei heikentää. Tämä esitys voi lisätä pätevän henkilöstön kuormaa entisestään. Palkkaukseen, työoloihin ja koulutusmahdollisuuksiin pitäisi panostaa lisää, ei vähemmän. Kahden miljoonan euron säästöt tuntuvat epärealistisilta, ja säästökohde on yksinkertaisesti väärä. Työvoimapulaa ei näin ratkaista, vaan henkilöstön vaihtuvuus todennäköisesti vain kasvaa tämän esityksen myötä. Leikkauksin ja pätevyyskysymysten ei lasten oikeuksien toteutumista vahvisteta, ja en voi esitystä kannattaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen.

17.28 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tietenkin nyt harmistuneena katsottu, ettei enää yhtään perussuomalaista ole salissa. Äsken yksi oli, jolta kyselin, ja hänkin lähti. Mutta onneksi täällä on kaksi kokoomuslaista — kiitos teille — ja osoitankin kysymykset nyt teille ja toivon seuraavassa puheenvuorossa sitten vastauksia.

Katsoin, että muun muassa Talentia on lausunut tästä — tietenkin he tuntevat tämän erittäin hyvin — monia huomioita. Kun itse luin sitä lausuntoa, jäin pohtimaan sitä, miksi tässä yksi ammattihenkilöryhmä on nyt nostettu ylitse muiden. Täällä edustaja Castrén nosti vaikka nämä lääkärit esille. Kun meillä on psykologeista, monista muista pulaa, niin miksi nyt sosiaalityöntekijät on otettu tähän etulinjaan? Tähän toivoisin, edustaja Väyrynen, vastauksia, miksi nämä on otettu nyt erityisesti. Kun me tiedetään, että meillä on tämä sosiaalija terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskeva lainsäädäntö tulossa käsittelyyn, niin olisi ollut perusteltua, että tämä olisi vähintään tässä kokonaisuudessa käsitelty.

No, sitten itse mietin näitä koulutuksen järjestäjiä. Castrén, kun viittasitte koulutukseen, niin onhan sillä iso merkitys, onko tutkinto suoritettu yliopistossa vai avoimessa yliopistossa vai muuten, niin että kyllä silläkin on merkitystä, että se tuli koulutuksen järjestäjiltä. Ja toisaalta esimerkiksi harjoittelu, tämäntyyppiset kysymykset tulevat merkittävään asemaan.

Sitten vielä, edustajat Väyrynen ja Castrén, kun nyt ihan valiokunnan ulkopuolelta mietitään sitä todellisuutta, mikä hyvinvointialueilla on, niin itse sain yhden yhteydenoton siitä, että eräällä hyvinvointialueella on laillistetulle sosiaalityöntekijälle budjetoitu tilapäisten perehdyttämiseen yksi tunti kuukaudessa. Tämä on se todellisuus, mikä siellä on.

Jos palaan vielä näihin säästöesityksiin, niin en kuullut äskeisessä puheenvuorossa sitä, millä perusteilla tällä säästetään tämä kaksi miljoonaa. Tässä puhuttiin joistain vuokralääkäreistä ja muista. Se on täysin eri asia. [Maaret Castrénin välihuuto] Kun tilataan näitä vuokralääkäreitä, mistä ollaan puhuttu, mitä voi ostaa, niin puhutaan siis ihan tähtitieteellisistä summista. Nyt teidän keinonne on tässä madaltaa pätevien ihmisten osaamisvaati-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

muksia ja lisätä tälle alalle uusi ammattiryhmä matalammalla koulutusvaatimuksella. Tätä ei voi millään tavalla liittää mihinkään vuokralääkärikeskusteluun, mihin, edustaja Castrén, käsittääkseni viittasitte. [Maaret Castrénin välihuuto]

Edelleen toivon, että vastaatte näihin säästötavoitteisiin: mistä tämä kaksi miljoonaa tulee. Tätä ei ole kukaan pystynyt kertomaan, ei ministeriö eivätkä nämä lausunnonantajat pysty sanomaan. Kun me katsotaan näitä lausunnonantajia, niin mitä tulee esimerkiksi palkkakustannuksiin, joihin äsken viittasin, niin olin havaitsevinani, että vähän pudistelitte päätä, että se ei pitäisi paikkaansa. Täällä todetaan ihan, että sopimuksen mukaan viranhaltijan/työntekijän tehtäväkohtaista palkkaa määriteltäessä tai siitä momentin mukaan sovit- taessa tehtäväkohtaisen palkan määräytymisperusteena on ensisijaisesti viranhaltijan/työn- tekijän tehtävien vaativuus ja niin edelleen, niin että te ette saa mitään matalampaa palk- kaa, mistä säästätte. Tämä, mistä tämä tulee, on kyseenalainen.

Toisaalta sitten tässä ei ole otettu huomioon tätä palvelutarpeen kasvua. Katsoin, että vuonna 2023 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 110 269 lapsesta eli noin 10,2 prosentista lapsia. Eli tämä ilmoitusten määrä on myös kasvanut, ja tämä täytyy huomioida myös va- kanssien täyttämisen osalta, että vajailla, tilapäisillä sosiaalityöntekijöillä aiheutetaan va- jetta myös lastensuojelun asiakkuuksista, ja myös tämän tilanteen korjaaminen edellyttää lisää, ei vähemmän, rahaa. Eli minun mielestäni tämä pitää tunnustaa ja tunnistaa.

Edelleen nyt, kun kokoomus pitää seuraavan puheenvuoron — ja kuten täällä kerroin, perussuomalaisia ei ole täällä näkynyt: te olette kertoneet, että jos ei säästöjä synny, niin on mahdollista, että te vedätte esityksiä pois, kuten nyt, kun meillä on käsittelyssä tämä esitys, jossa suljetaan näitä tiettyjä sairaaloita, ajetaan alas. Voisitteko nyt, mikäli ette pysty pe- rustelemaan, että säästöjä syntyisi, vielä vetää tämän esityksen tässä kalkkiviivoilla? Tai jos te ette siihen lämpene, niin voisiko vielä ajatella, että sen ammattihenkilölain kokonai- suudistuksen yhteydessä ensi vuonna katsottaisiin tätä kokonaisuutta yhdessä psykologien ja lääkäreiden ja muiden kanssa?

Minä uskon, että monet sosiaalityöntekijät nyt vetoavat kokoomukseen ja erityisesti myös perussuomalaisiin, ja tämä on nyt täysin teidän käsissänne. Ja kuten kerroin, sosiaa- lidemokraatit tulevat esittämään tämän ehdotuksen hylkäämistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

17.34 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Vaikka edustaja Nurminen yritti tässä kovasti paaluttaa minun puheenvuoroani ja edustaja Siponen osittain sitä, mihin asiantuntijoihin voi vedota, niin pidän kuitenkin ennalta suunnittelemani puheenvuoron. [Naurua] — Tässä äsken vedottiin nimenomaan lasten hyvinvointiin, ja itse asiassa sen verran kommentoin tätä kahden miljoonan säästötavoitetta, mihin edustaja Nurminen on viitannut, että sehän ei ole siis missään nimessä ensisijainen tavoite tässä, vaan ensisijai- nen tavoite on saada palveluita niille, jotka palveluita tarvitsevat. Mielestäni on erittäin oleellinen asia, että lapsiasiavaltuutettu kannattaa tätä esitystä, koska tässä edustaja Sipo- sen puheenvuoron jälkeen käytiin vetoamassa nimenomaan lasten hyvinvointiin.

Tässä ehkä pikkusen eroavat ajatukset, eli me voidaan miettiä, tavoitellaanko ideaali- maailmaa, tai me voidaan elää reaali maailmassa. Meidän ehkä tällä hetkellä pitää elää rea- alimaailmassa ja pyrkiä siihen, että me oikeasti saadaan palveluita niille, jotka niitä tar- vitsevat, mutta samalla se ei tee millä lailla tyhjäksi sitä, etteikö me nosteta alan houkutte-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 114/2024 vp

levuutta, yritetä houkutella lisää työntekijöitä ja paranneta koulutustasoa. Se on päivänselvä asia.

Vähän vierastan keskustelua, jossa ajatellaan, että tämä on jonkunnäköinen arvovalinta lapsia vastaan. Kun meillä nimenomaan siellä asiantuntijalausunnoissa on lapsiasiavaltuutettu, joka kannattaa tätä esitystä lasten hyvinvointiin vedoten, niin mielestäni se on jollakin lailla merkityksellinen lausunto kuitenkin sekin.

Tässä yritetään saada palveluita niille, jotka tällä hetkellä ovat tilanteessa, että heille ei pystytä tarjoamaan palveluita. Siitä tässä on kyse. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 132/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.